

8. Za neke će katolike biti posve novo čuti od evangelika da je *brak* po Božjoj volji nužno ekskluzivan; t. j. da mogu biti samo jedan muž i jedna žena, a osobito da se razvod braka protivi Božjoj volji, jer ga Isus apsolutno zabranjuje (str. 596.).

Završavam ovaj pregled glavnih točaka koje je trebalo istaknuti. Osim evanđeličke nauke EEK prikazuje vjerno i nauku Katoličke crkve. Nadamo se da će to djelo doprinijeti jedinstvu. Prema onom što je izneseno, čini mi se da ključno pitanje nije toliko u papinskom primatu, nego u sakramentu svetoga reda i apostolskom nasljedstvu.

Inače nalazim u samom Katekizmu mnoge rasprave o vjerskim i uopće ljudskim pitanjima koje mogu svima služiti kod katehizacije odraslih, pa bih stoga preporučio knjigu onima koji žele solidnu vjersku literaturu, ako poznaju njemački jezik.

FRANJEVAČKE MISIJE NA BALKANU I BLISKOM ISTOKU

Basilio Pandžić, Historia missionum O.F.M., IV, Regiones Proximi Orientis et Paeninsulae Balcanicae; Secretariatus missionum O.F.M., Romae, 1974.

Zvonko P. Brnadušić

Koncem 1974. god. izašao je iz tiska IV. svezak povijesti misija Reda manje braće pod naslovom »REGIONES PROXIMI ORIENTIS ET PAENINSULAE BALCANICAE«, a izdalo ga je misijsko tajništvo Reda u Rimu. Cijeli svezak je djelo poznatog povjesničara i generalnog arhivista O.F.M. ddra Bazilija Pandžića.

Knjiga ima osam poglavlja koja nose nazive po misijskim područjima na Balkanu i bliskom Istoku, u kojima su djelovali ili djeluju franjevci: Terra Sancta, Constantinopolis, Rhodus, Candia seu Creta, Albania, Bosna Argentina, Hercegovina i Bulgaria et Valachia. Pisac najviše prostora posvećuje Svetoj zemlji. Razumljivo, franjevci su u njoj djelovali od samih početaka Reda. To je dug period i pisac je morao uložiti mnogo truda da bi napisao preglednu studiju o radu franjevaca u Svetoj zemlji od sv. Franje do danas. Ovdje valja spomenuti i činjenicu da se Pandžić i ranije ogledao u pisanju o Svetoj zemlji. Od franjevaca koji su tamo djelovali najviše je, naravno, pisao o sv. Nikoli Taveliću. Iako bi bilo vrlo zanimljivo dati prikaz svih poglavlja ovog djela, mi ćemo napisati samo nekoliko rečenica o franjevcima u Bosni i Hercegovini parafrizirajući auktora.

Prije god. 1230. osnovana je na istočnoj obali Jadrana »Provincia Slavoniae«, a sjedište je imala u Splitu. Prirodno je da su od tog vremena franjevci zalazili u Bosnu, ali su se tek god. 1291. odlučili da u Bosni ostanu na duže vrijeme. Poslije god. 1327. franjevci ostaju jedini inkvizitori i misionari u Bosni. Međutim, permanentno misijsko djelovanje počinje god. 1339. kada je za generala Reda Gerarda Odonisa osnovana bosanska franjevačka vikarija, koja je god. 1517. postala provincija. Inače, do dolaska Turaka franjevci su najviše radili na obraćenju bosanskih krstjana.

Period turske okupacije i djelovanje franjevaca u Bosni auktor je opisao oslanjajući se uglavnom na djela D. Mandića, J. Jelinića, B. Rupčića i na vlastita istraživanja koja objavljuje već čitav niz godina. Mnogo se služio i originalnim dokumentima koji se nalaze u vatikanskim arhivima.

God. 1878. jest prekretnica u životu bosansko-hercegovačke Crkve. Redovna hijerarhija je ustanovljena bulom »Ex hac augusta« 5. srpnja god. 1881.

To je bio početak trzavica između franjevaca i svjetovnih svećenika koje i danas traju u Bosni i Hercegovini.

Hercegovačka franjevačka provincija nastala je od kustodije (1852.—1892.). Nagli razvoj provincije zaustavio je drugi svjetski rat. Danas je ona opet na vrhuncu, barem što se tiče broja članova. Autor spominje i spor između franjevaca i mjesnog ordinarija koji je nastao u novije vrijeme. Budući da je ova knjiga izdana prije nego dekret »Romanis pontificibus«, najnovije stanje u hercegovačkoj provinciji nije opisano.

Mišljenja smo da je autor na pristupačan način prikazao povijest navedenih franjevačkih provincija kroz njihovo misijsko djelovanje. Knjiga je namijenjena cijelom Redu pa pisac nije ni smio opteretiti čitatelje nekim prijepornim pitanjima u crkvenoj prošlosti spomenutih pokrajina, a posebice to nije smio učiniti u poglavljima o franjevačkim provincijama u Bosni i Hercegovini. Latinski jezik kojim je knjiga pisana rutinski je, bez stilskih akrobacija i konstrukcijske usiljenosti. Uporabljivost ovog djela Bazilija Pandžića povećava iscrpan indeks imena i stvari na koncu knjige.

BRITISH-CROATIAN REVIEW

Dragi Džimbeg

Mnogim našim čitateljima, možda, nije poznato da već treću godinu u Engleskoj redovito — četiri puta godišnje — izlazi jedna naša revija: *British-Croatian Review*. Namjenjena je čitateljima engleskog jezičnog područja, a cilj joj je da anglosaksonski svijet upozna s našim hrvatskim svijetom, u prvom redu s našim duhovnim stvaralaštvom, civilizacijom i kulturom.

Urednik je i pokretač ove revije dr. Edo Pivčević, profesor filozofije na bristolskom sveučilištu. On je, zajedno sa svojom suprugom gospođom Elizabetom Pivčević, došao na ideju o pokretanju ovog kulturnog-povijesnog časopisa i u suradnji sa svojim prijateljima, Hrvatima i Britancima, koji se okupljaju u Britansko-hrvatskom društvu ostvario zamisao. Poteškoće su prebrođene entuzijazmom suradnika i upornim radom gospodina i gospođe Pivčević. Bez subvencija sa strane, kakve su nužno potrebne časopisima ovakve vrste, *British-Croatian Review* ove godine s desetim brojem slavi svoj mali jubilej.

Fizionomija je ovoga časopisa određena i jasna. U službi je osnovne zadaće: »promicanja britansko-hrvatske kulturne suradnje« (usp. br. 1/1974.). Uz urednika često se javljaju i drugi naši znanstveni i kulturni pregaoci, profesori, akademici, književnici, iz naše zemlje; surađuju također, i to dosta često, i Britanci, profesori i kulturni radnici, kojima je poznata hrvatska prošlost, književnost i kultura. Zahvaljujući njihovoj suradnji potpuno je ostvarena početna zamisao o duhovnom ambasadoru naše kulture u tom dalekom stranom svijetu. Iz broja u broj stalno se susrećemo sa zrelim znanstveno-informativnim priložima o našim povijesnim, literarnim, umjetničkim, misaono-filozofskim, organizacionim i uopće kulturnim postignućima.

Do sada je — da spomenemo samo nekoliko tema — pisano o međunarodnom centru za postdiplomski studij u Dubrovniku, o Ruđeru Boškoviću, o Miroslavu Krleži i hrvatskoj književnosti, o Stjepanu Radiću, Hrvojevu misalu, hrvatskoj poeziji, Jurju Dalmatincu, hrvatskoj umjetnosti, o našem folkloru, o jubileju kraljice Jelene, o prozi Vjekoslava Kaleba, o našim starim skladateljima Lukačiću i Jeliću, o »Cithari octochordi«, itd. Kako se vidi, sve odreda velike teme i značajni predstavnici našega duha, kulturnih i duhovnih gibanja, koji su razvijali i evropsku kulturu.